

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA

Univerzita Karlova

ÚVRV

Když výzkum mění praxi.

Deset příběhů učitelů a akademiků zapojených do akčního výzkumu

Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání
Myslíkova 7, 110 00 Praha 1
T: +420 221 900 530
pages.pedf.cuni.cz/uvrv

Seminář pro odbornou veřejnost

13. a 14. 02. 2020

15:00 – 18:15

v budově PedF UK, Myslíkova 7,
učebna M103 (1. patro)

Program prvního dne (13.2.)

David Greger

ÚVRV PedF UK

15:00 – 15:15

Zahájení semináře

Martin Rusek

KChDCh PedF UK

Martina Tóthová

OA Dr. Edvarda Beneše, Praha

15:15 – 15:45

Rozvoj žákovských strategií pro řešení
problémových úloh v chemii

Cílem akčního výzkumu bylo zvýšit schopnost žáků střední odborné školy nechemického zaměření řešit problémové úlohy z chemie a ověřit techniky rozvoje těchto schopností. Žáci nejprve řešili test složený ze tří úloh vybraných z Metodických komentářů a úloh ke Standardům pro základní vzdělávání - chemie. Na základě výsledků byli vybráni žáci reprezentující skupiny řešitelů podle úspěšnosti. Ti pak řešili další sadu úloh, přičemž jejich postup byl nahráván s využitím oční kamery. Žáci pak popisovali svůj postup a zdůvodňovali jej spolu s řešením. Tímto způsobem byly identifikovány podporující a limitující strategie i problémy, které žáci při řešení úloh měli. Poté ve skupinkách jednou týdně po dobu dvou měsíců pracovali na dalších problémových úlohách. Jejich práce byla strukturována instrukcemi učitelky vedoucími k upevnování podporujících strategií a upozaďujících strategie limitující. Výuka byla průběžně diskutována a hospitována akademikem a dále docházelo k úpravám intervence. V polovině doby a na konci akčního výzkumu byli žáci opět testováni s využitím úloh srovnatelné obtížnosti s úvodním testem. Výsledky naznačují, že zvolená intervence měla pozitivní efekt. Schopnosti řešit problémové úlohy se u většiny žáků zlepšily.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

projekt
pregraduální
vzdělávání

Ondřej Hausenblas

KČL PedF UK

Pavla Ubl

ZŠ Nám. Svobody, Praha

15:45 – 16:15

**Prohloubení zážitku z četby v osobních záznamech
žáků v 9. ročníku ZŠ**

Zážitek z četby krásné literatury je pro čtenáře i pro kulturu velmi významným prostředkem k tomu, aby čtoucí populace dokázala sladit své hodnotové žebříčky a prohlubovala nebo aspoň udržovala míru lidskosti. Hledali jsme a prověřovali příležitosti a postupy, jak u žáků 9. ročníku ZŠ dosáhnout citlivějšího vnímání a reflektování pocitů v četbě, a to jak pocitů postav, tak čtenáře samého. Potvrdilo se nám, že jednotlivými postupy izolovanými od celkového nastavení čtenářovy mysli i od celkové kultury školní výuky se na konci školní docházky dá dosáhnout jen částečných účinků. Postupy, které jsme ověřovali, však mají naději, pokud se jimi a jim blízkými bude pracovat už od 6. ročníku a pokud možno obdobně už na 1. stupni ZŠ.

16:15 – 16:30

Přestávka

Kateřina Novotná

ÚVRV PedF UK

Pavla Houštická

ZŠ Bří Jandusů, Praha

16:30 – 17:00

**Aktivizace žáka technikami formativního
hodnocení – semaforem a tabulkami**

Akční výzkum se zabýval tématem aktivizace žáka pomocí dvou technik formativního hodnocení, semaforu a stíratelných tabulek. Jeho cílem bylo aktivizovat žáky, konkrétně zapojit co nejvíce žáků najednou v rámci frontální výuky. Semafor je technikou podporující sebehodnocení, měl podobu tří zalaminovaných papírových kol. Někdy byl ve vyučování nahrazen signalizací prsty. Stíratelné tabulky jsou technikou pro odpovídání všechny žáků najednou a byly využívány v průběhu celého vyučování téměř každý den. Obě techniky se úspěšně podařilo začlenit do běžného vyučování. Semafor žáci oceňovali jako prostředek pro projevení vlastního názoru ale i žádosti o pomoc, v případě jeho využití jako východiska pro vrstevnické učení. Tabulky žákům poskytly možnost se ve větší míře zapojit do vyučování.

František Parkan

KDDD PedF UK

Vojtěch Vykouk

SŠ, ZŠ a MŠ da Vinci,

Dolní Břežany

17:00 – 17:30

Komplexní výuková hra ve výuce dějepisu

Akční výzkum zkoumal možnost využít herní princip pro výuku dějin 16. - 19. století. Žáci ve třídě hráli za jednotlivé významné státy v novověku. Měli k dispozici karty jednotlivých událostí, osobností, vynálezů a kulturních fenoménů, které mohli podle určité logické struktury zahrát a nalepit na poster. Karty ovlivňovali atributy jednotlivých států, které se podle daných pravidel bodovaly. Výzkum s využitím mentoringu na základě pozorování v hodinách zkoumal, jaké příležitosti vytváří hra pro učení žáků a jak jednotlivé fáze hry upravit, aby lépe odpovídaly didaktickým potřebám dějepisu.

Jindřich Kitzberger

KAMV PedF UK

Barbora Viktorinová

ZŠ Duhovka, Praha

17:30 – 18:00

Podpora autoregulovaného učení v Montessori třídě

Náš akční výzkum byl situován do prostředí Montessori třídy základní školy, kde se vzdělávají žáci 1.-3.ročníku. Učení dětí v Montessori třídě je z významné části založeno na samostatné činnosti žáků, která jim ponechává maximální možný prostor pro výběr činností ve výuce. To s sebou nese vysoké nároky na management třídy ze strany učitele a současně na dovednosti žáků, které by se měly rozvíjet ve prospěch tzv. autoregulovaného učení. Změna, která byla předmětem zkoumání, se týkala podpory žáků v jejich schopnosti autoregulace vlastního učení, konkrétně bylo jejím cílem poskytnout žákům další nástroj, který by jim v podmínkách Montessori třídy byl ve smyslu regulace vlastního učení užitečný. Tímto nástrojem byla pomůcka (knížička) zachycující očekávané výstupy učení v matematice a českém jazyce v rozsahu celého trojročí. Kromě přehledu očekávaných výstupů (převedených do jednodušší podoby) obsahovala knížička u každého cíle (výstupu) obrázek, do kterého měl dítě vyznačit, ve které fázi učebního procesu se zrovna nachází, resp. kterou již zvládlo. Předmětem výzkumu byla implementace této pomůcky a její dopad na autoregulaci žáků v procesu učení ve třídě. Ke zdokumentování akce i jejích dopadů jsme použili především pozorování učitele ve třídě, rozhovory se žáky i rodiči a dotazníky pro rodiče. Sledovali jsme, jak žáci i učitel s knížičkou pracují, jak práce s knížičkou ovlivňuje schopnost žáků rozvrhovat si práci a tím jak ovlivňuje míru jejich samostatnosti i naopak potřeby pomoci ze strany učitele.

David Greger

ÚVRV PedF UK

18:00 – 18:15

Závěr

Program druhého dne (14.2.)

David Greger
ÚVRV PedF UK

15:00 – 15:15
Zahájení semináře

Štěpánka Klumparová
KČL PedF UK
Lenka Ščamburová
ZŠ a MŠ Lyčkovovo nám., Praha

15:15 – 15:45
Vliv využívání strategie kladení otázek na porozumění žáků/ jejich motivaci ke čtení

V našem vystoupení bychom rády posluchačům představily cíle, průběh, úskalí a závěry akčního výzkumu, který jsme realizovaly ve dvou 7. ročnících ZŠ a v němž jsme se zaměřily na zvýšení samostatnosti žáků při prozkoumávání literárního textu, při porozumění čtenému a na udržení motivovanosti k četbě jako takové pomocí zapojení strategie kladení otázek do výuky literární výchovy. Jako stěžejní se pro zdar našeho úsilí ukázaly (pro žáky) silné texty vzbuzující otázky. Jejich výběru jsme tedy věnovaly velkou péči. Stejně jako volbě metod a postupů, pomocí nichž jsme chtěly žáky posunout v dovednosti klást si otázky, hlouběji nad textem přemýšlet. Na závěr se vyjádříme i k tomu, jak obtížné je vyhodnocovat výkony žáků a jejich vývoj v dovednosti klást otázky a co jsme se dozvěděly z dotazníků, pomocí nichž žáci reflektovali svou roční práci z hlediska použitých metod a textů a z hlediska svého posunu ve čtenářství.

Eva Rybářová
KPPP PedF UK
Ondřej Koželuh
55. MŠ, Plzeň

15:45 – 16:15
Využití čtenářských strategií v mateřské škole jako podpory porozumění předčítanému textu

Cílem akčního výzkumu bylo zlepšit porozumění dětí v mateřské škole příběhům, které jsou jim předčítány, a to pomocí systematického využívání čtenářských strategií. Během výzkumu bylo využito pozorování a videonahrávek s následnou analýzou práce učitele. Měření efektu nového způsobu práce s textem bylo prováděno pomocí testu zjišťujícího úroveň jazykového rozvoje (ELDEL) a testu posuzujícího úroveň porozumění kauzálním vztahům předčítaného textu. Měření bylo prováděno opakovaně, na začátku, v průběhu a na konci akčního výzkumu, a výsledky ukázaly pozitivní dopad využívání čtenářských strategií na úroveň porozumění při předčítání dětem v mateřské škole.

16:15 – 16:30
Přestávka

Lenka Rybová
KMDM PedF UK
certifikovaný lektor H-mat, o.p.s.
Michaela Baumlová
ZŠ a MŠ Čachrov

16:30 – 17:00
**Význam a možnosti sebehodnocení pro rozvoj
matematické gramotnosti**

Akční výzkum byl realizován v malotřídní škole v hodinách matematiky vedených Hejného metodou a byl zaměřen na techniky sebehodnocení a jejich přínos pro vzdělávací proces, konkrétně pro práci s gradovanými úlohami. V průběhu akčního výzkumu bylo v první třídě zavedeno několik technik sebehodnocení, se kterými se žáci učili pracovat. Učitelka sledovala a popisovala a důsledně reflektovala, co konkrétní metody přinášely žákům i jí samotné. Očekávání od zavedených způsobů sebehodnocení se částečně nenaplnila. Učitelka popisuje, co jí osobně akční výzkum přinesl z hlediska důsledného plánování, získávání a zaznamenávání zpětné vazby.

Stanislav Štěpáník
KČJ PedF UK
Veronika Mátlová
OA Heroldovy sady, Praha

17:00 – 17:30
**Kognitivně-komunikační pojetí výuky českého
jazyka na střední škole**

Komunikační pojetí výuky českého jazyka je téma, kterému je nejen v oborové didaktice češtiny, ale také v RVP věnována značná pozornost. Tomu však bohužel neodpovídá edukační realita, a to nejen na základní, ale ani na střední škole. Intervence, která je v této kapitole popsána, je založena na aplikaci kognitivně-komunikačního paradigmatu do výuky českého jazyka na střední škole, konkrétně v 1. ročníku ekonomického lycea. Cílem intervence bylo prozkoumat možnosti a limity utváření vyučovacího a učebního prostředí v českém jazyce na střední škole na základech komunikačních a konstruktivistických. Výsledky výzkumu naznačují, že implementace komunikačního pojetí ve výuce na střední škole v kombinaci s aplikací konstruktivistických prvků výuky má pozitivní efekt nejen na rozvoj komunikačních dovedností žáků, ale má také kladný vliv ve formativní oblasti, zvláště v rovině motivace, emocionality, zájmů atd.

Martin Bílek

KChDCh PedF UK

Klára Sochorová

FZŠ Palachova, Brandýs n/Labem

17:30 – 18:00

**Implementace „soft clilu“ do výuky -
Přírodovědně (převážně chemicky) zaměřené
experimenty ve výuce německého jazyka na
základní škole**

CLIL propojuje výuku odborných předmětů s výukou cizích jazyků. V našem případě se jedná konkrétně o integraci výuky chemie a německého jazyka. Příspěvek bude věnován akčnímu výzkumu, který byl zaměřen na implementaci přírodovědných, převážně chemicky orientovaných, experimentů do výuky německého jazyka v 9. třídě základní školy. V rámci výzkumu byl sledován vztah žáků k cizím jazykům (obzvláště německému) a k přírodovědným předmětům (fyzice, chemii a přírodopisu). Akční výzkum proběhl formou tzv. křížového uspořádání pedagogického experimentu ve dvou jazykových skupinách, v polovině výzkumu tedy došlo k vyměnění experimentální a kontrolní skupiny. Oblíbenost předmětů byla zjišťována opakovaným dotazníkovým šetřením a doplněna rozhovory a informacemi získanými analýzou žákovských portfolií. Po intervenci žáci obou skupin vnímali německý jazyk pozitivněji – došlo k nárůstu jeho oblíbenosti u žáků, více se těšili na výuku a častěji se ztotožňovali s názorem, že se na hodinách naučí něco zajímavého. Vliv na změny vztahu k přírodovědným předmětům prokázán nebyl.

David Greger

ÚVRV PedF UK

18:00 – 18:15

Závěr

Realizace akčního výzkumu byla podpořena projektem Podpora pregraduálního vzdělávání na PedF UK č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_038/0006965.